

проведеного ретельного аналізу”. Справжня сутність конфлікту зазвичай знаходиться “на стику” двох різних поглядів на одне і те ж явище, на їхню інтерпретацію.

Аналітичну функцію конфліктогенності кожної зі сторін ускладнює встановлення семантики висловлювань. Практично завжди воно може бути далеко не однозначним, переважно спірним чи упередженим. І це значення конфлікту часто буває майже повністю недоступним для самих учасників корпоративної взаємодії. У правовій комунікації ускладненням є “висока ймовірність помилок в інтерпретації” значення істини, яке подекуди може трансформуватися і часто змінюватися в залежності від прагнень комунікантів – шукати шляхи виходу із ситуації чи навпаки – намагатися будь-якими способами домагатися своєї мети. Робота щодо діалогічної проєкції корпоративної взаємодії полягає в тому, щоб встановити картину “взаємозв’язку комунікації зі значенням і використати це знання як основу для дискусії” з метою формування нових значень для “мирного” і ефективного взаємозв’язку та співпраці. Ця програмна мотивація допомагатиме розробляти стратегію професійної комунікації.

Щербак Н.О., професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Національної академії внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор;

Щербак Н.М., доцент кафедри правознавства Білоцерківського інституту економіки та управління, кандидат юридичних наук

ЦЕНЗУРНЕ ВІДОМСТВО І УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО У XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ

Зазначимо, що питаннями розвитку цензури в окремі періоди її існування займалося багато дослідників, зокрема, А. Скабичевський, М. Лемке, К. Арсеньєв, В. Розенберг, В. Якушкін, Г. Джаншиєв, С. Рождественський, А. Градовський та ін., у працях яких міститься значний фактичний матеріал.

Початок ХХ ст. був позначений підвищенням інтересу до історії цензури у зв'язку з відзначенням 200-річчя російської преси (1903 р.), з'явився цілий ряд досліджень, присвячених проблемам діяльності цензури. Ставлення цензури до українського друкованого слова піднімали у своїх виступах і публікаціях діячі українського національного відродження. Питання розвитку цензури продовжує залишатися актуальним для дослідників і сьогодні.

До речі, цензурні заборони у Російській імперії, до складу якої входила більшість українських земель, почали з'являтися безсистемно ще з кінця ХVІІІ ст. і стосувалися майже виключно духовної сфери.

Його перший період охоплює 1804 – 1865 рр., коли існувала лише попереджувальна цензура, яка знаходилася у віданні Міністерства народної освіти.

Другий період тривав з 1865 й до 1905 рр. і був позначений тим, що поряд з попереджувальною цензурою, вводилася цензура наступна – каральна, яка здійснювалась у формі судового переслідування за порушення законодавства про пресу. Цензура перейшла у відання Міністерства внутрішніх справ.

У період з 1905 і до 1914 рр. було ліквідовано принцип попереднього цензурування друкованої продукції; залишилася лише каральна цензура, яка залишалася у віданні Міністерства внутрішніх справ. Справи про порушення цензурного законодавства розглядалися судовими палатами (Київською, Одеською та Харківською), як судами першої інстанції. При розгляді інших справ ці палати виступали судами другої інстанції, після окружних судів.

Основою для всіх чинних постанов про цензуру й пресу аж до революції 1905 р. став цензурний статут 1828. За часів Миколи І у квітні 1848 р. був заснований таємний “Комітет для вищого нагляду за духом і напрямком творів, що друкувались в Росії” під головуванням військового історика генерала Д. Бутурліна. Бутурлінський комітет, який створювався для негласного нагляду за літературою, наділявся широкими повноваженнями: переглядати твори, вже дозволені цензурою і вишукувати у них будь-які натяки на критику політики влади. Під його нагляд підпадали друковані видання всіма мовами, навіть оголошення,

запрошення і повідомлення. Час його діяльності увійшов в історію як період справжнього цензурного терору.

06 грудня 1855 р. було ліквідовано “бутурлінський комітет”, що стало фактом відкритого визнання його неефективності.

У 1863-1866 рр. П. Валуєв енергійно займався реорганізацією цензурного відомства на нових засадах, створивши під головуванням князя Д. Оболенського нову комісію. Так, 6 квітня 1865 року був виданий указ “О даровании некоторых облегчений и удобств отечественной печати” і затверджене імператором “мнение” Державної ради “О некоторых переменах и дополнениях в действующих ныне цензурных постановлениях”. Вони набирали чинності з 1 вересня 1865 року і діяли протягом 40 років. Більш відомі дослідникам як “Тимчасові правила про цензуру 1865 р.” вони, без сумніву, були кроком уперед порівняно з чинним до того цензурним законодавством. Зокрема, був відкритий шлях до більш прогресивного виду цензури – наступної, з притягненням до відповідальності за порушення цензурних правил.

Аналіз цензурного законодавства другої половини XIX століття підтверджує, що важливою віхою в ньому став 1865 р., коли влада змушена була відмовитися від тотальної попередньої цензури. 6 квітня того ж року були прийняті Тимчасові правила, за якими преса Петербургу та Москви могла видаватись безцензурно. У випадку порушення встановлених заборон, газети і журнали підлягали судовим переслідуванням чи адміністративним покаранням у вигляді попереджень та призупинок. Взагалі відмовитися від попередньої цензури уряд так і не наважився. У цей же період були видані Валуєвський циркуляр (1863 р.) та Емський указ (1876 р.), які забороняли публікації українською мовою незалежно від їх змісту.

Характеризуючи зміни цензурного законодавства початку XX століття, слід зазначити, що вони носили прогресивний характер і були пов’язані з першою російською революцією. Царський Маніфест 17 жовтня 1905 р. вперше в Російській імперії проголосив свободу слова і друку, а царський указ 24 листопада того ж року відміняв попередню як загальну, так і духовну цензуру. Втратили силу Валуєвський циркуляр та Емський указ, які гальмували розвиток українського друкованого

слова. 26 квітня 1906 р. була відмінена попередня цензура і щодо неперіодичних видань. Всі спірні питання між цензурою і видавцями розглядались у судовому порядку. Але цей період тривав недовго. 20 липня 1914 р., на другий день Першої світової війни, вийшов царський указ про створення військової цензури, яка заборонила всі опозиційні видання.

Савченко А.В., начальник кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПОНЯТТЯ, ЩО ПОЗНАЧАЮТЬ РОДИННІ (СІМЕЙНІ) ЗВ'ЯЗКИ

На жаль, вітчизняний законодавець не зовсім відповідально підійшов до визначення у Кримінальному кодексі України (далі – КК) низки осіб, які можуть бути потерпілими від певних злочинів за ознаками відповідних родинних (сімейних) зв'язків.

Замість того, щоб для позначення окреслених зв'язків постійно оперувати одним чи кількома комплексними поняттями (наприклад, як це зробив Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК), вказавши на “близьких родичів та членів сім'ї”), КК вживає досить широкий спектр понять – “близький родич” (п. 8 ч. 2 ст. 115), “родич” (ч. 2 ст. 122), “близький” (ч. 2 ст. 126), “близькі особи” (ч. 1 ст. 206), “батько, мати, вітчим, мачуха, опікун чи піклувальник, або особа, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього” (ч. 2 ст. 304) “член сім'ї” (ч. 2 ст. 396) тощо. До того ж, закон про кримінальну відповідальність не розтлумачує значення жодного з перерахованих вище понять.

Така законодавча логіка видається досить дивною, оскільки, наприклад, навіть у межах кримінально-правового захисту однакових суспільних відносин (зокрема, здоров'я особи) у диспозиціях відповідних норм зазначено про неоднакових потерпілих. Приміром, чому, коли йдеться про умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, то цей злочин зашкоджує “потерпілому або його родичам” (ч. 2 ст. 122 КК), а коли про побої і мордування (ч. 2 ст. 126 КК), то від цього діяння